

Prof. Dr. Josef Opatrný
Středisko ibero-amerických studií
FF UK

Posudek vedoucího diplomové práce

Simona Maternová, *Československo-venezuelské vztahy v letech 1945-1968*, str. 114 rkp.

Práce Simony Maternové patří k textům inspirovaným v poslední době rostoucím zájmem o problematiku československo-latinskoamerických vztahů v období studené války. Jeho růst ovlivnilo před několika lety podstatným způsobem Ministerstvo zahraničních věcí, které v roce 2011 vypsal grant s touto tematikou, který nakonec získali studenti doktorského studia Střediska ibero-amerických studií. Potom pravidelně informovali na seminářích nejen o průběhu práce na grantu, ale také o bohatství dokumentů pro studium československo-latinskoamerických vztahů v českých archivních fondech a získávali tak pro tuto problematiku další zájemce. Ti nacházejí množství pramenů nejen v Archivu MZV, ale také v Archivu bezpečnostních složek a Národním archivu, zde zejména v archivu KSČ, které jsou sice bohatě využívány, zatím však minimálně pro studium československo-latinskoamerických vztahů. Z výše řečeného je pak jasné, že zájemci o studium kontaktů mezi Československem a Latinskou Amerikou mají sice k dispozici dostatek archivního materiálu, na druhé straně však minimum titulů sekundární literatury. O to víc je třeba cenit odvalu těch studentů, kteří si zvolí pro svou diplomovou práci vztahy Československa s některou z latinskoamerických zemí.

Simona Maternová si vybrala československo-venezuelské vztahy mezi rokem 1945 a 1968. Proč právě rok 1945 je pochopitelné i laikovi, rok 1968 pak znamenal úspěšné završení cesty k obnovení diplomatických vztahů přerušovaných Caracasem v roce 1952. Práci rozdělila do čtyř kapitol s řadou podkapitolek. Dvě jsou věnovány diplomatickým vztahům, další dvě potom vztahům hospodářským. Základním pramenem informací zůstávají ve všech případech dokumenty archivu Ministerstva zahraničních věcí v Praze (neuspořádané a proto téměř nepřístupné zůstává totiž významný fond bývalého Ministerstva zahraničního obchodu), především fondy Teritoriální odbory obyčejné, Teritoriální odbory tajné, Dokumentace teritoriálních odborů a Zprávy ZÚ Caracas, v menší míře pak jinak cenný fond Porady kolegia.

Za velmi zdařilou považuji část, kde Maternová vysvětluje příčiny napětí mezi Československem a Venezuelou v šedesátých letech kubánskou podporou partyzánského hnutí v Latinské Americe včetně Venezuely, kde venezuelské úřady poukazovaly na československé zbraně, s nimiž partyzáni z Kuby do Venezuely přicházeli (srov. str. 45nn). V kapitolách o hospodářských vztazích podtrhuje ve shodě s realitou možnosti čs. exportu průmyslových výrobků, které ovšem narážely na postupně sílící ambice venezuelské strany udržovat alespoň zhruba vyrovnanou obchodní bilanci, přičemž Československo nemělo o venezuelské exportní komodity, zejm. kakao a kávu pro jejich cenu zájem. Situace se pak změnila až v sedmdesátých letech, která už ovšem nebyla předmětem autorčiny pozornosti.

V práci vidím dva problémy. Diplomantka se intenzivně zajímá o problematiku Latinské Ameriky a její vědomosti o moderních dějinách kontinentu a jeho částí jsou zde na potřebné úrovni. Poněkud horší je to se širším historickým kontextem. Zná např. Richarda Nixona jako amerického presidenta (str. 31). Neuvědomila si však, že tento politik nenavštívil Venezuelu v květnu roku 1958 jako president, ale jako vicepresident za druhé Eisenhowerovy

administrativy a uvádí tuto návštěvu jako presidentskou. Navíc se zde pak dopouští dalších omylů, jejich zdrojem je, alespoň se tak podle dikce příslušné pasáže domnívám, československá diplomatická korespondence. Nebyl to Nixon, kdo vyslal po incidentu v caracaských ulicích do oblasti americké ozbrojené síly, ale právě Eisenhower. Ne proto, aby donutil venezuelskou vládu k omluvě či nějaké náhradě, jak vyplývá z Maternové formulace, ale aby v nejhrošším případě mohl Nixon uniknout z nebezpečí americkým vrtulníkem. Třebaže venezuelská vláda před Nixonovou návštěvou varovala, stejně jako americké vyslanectví v Caracasu, vážnost situace podcenila, její omluva pak nebyla vynucena americkou silou, ale vědomím, že venezuelské úřady nebezpečí přímého útoku na Nixona podcenily a že byl skutečně ohrožen na životě.

Druhý problém pak spatřuji tam, kde se diplomantka nechává příliš ovlivňovat informacemi a rétorikou studovaných dokumentů, např. v pasážích, kde zdůrazňuje vliv Spojených států na rozhodování venezuelských úřadů i jednotlivých venezuelských občanů. Jistěže není třeba si dělat žádné iluze o politice USA v Latinské Americe v padesátých letech dvacátého století, a ostatně ani dříve ani později. Že by však americký zastupitelský úřad nebo dokonce úřady ve Washingtonu, sledovaly, který caracaský podnikatel obchoduje s československým zbožím, a snažily se mu v tom bránit, si dovoluji zapochybovat. Potíže československých exportérů ve Venezuele i jinde v Latinské Americe nepochybně existovaly a v některých případech za nimi stály skutečně politické důvody, jindy však měly podstatně prozaičtější kořeny, neschopnost čs. exportérů splnit dodací lhůty nebo poskytnout příslušný servis, o těchto problémech existuje v čs. diplomatické korespondenci, i v případě zastoupení ve Venezuele, dostatek hodnověrných svědectví. Malá kritičnost vůči informacím z dokumentů je patrná např. ve větě, kde se Maternová kde uvádí hlavu československé legace v roce 1958 jako Pišetoru, místo Pištoru (str. 32), pokud zde ovšem nejde o prostý překlep. Jinde potom zmiňuje venezuelského politika Jimmy Hernandezze, o němž píše jednou jako o ministrovi zahraničních věcí, jednou jako o zástupci ekonomicko-politického odboru ministerstva (str. 43)

Kriticky musím zmínit autorčin jazyk. Nemám zde na mysli jen shodu podmětu a přísudku (Američané měli ... vliv, protože ovládaly ... str. 105), ale nedbalost při konstrukci souvětí, kde někde chybí slovesa (srov. „Postupně se tak prohlubovala negativní kampaň proti Československu a poté, co čs. diplomatický úřad v Caracasu zprostředkoval odjezd sovětského diplomata z Venezuely, byly 21. 6. 1952 přerušeny.“ str. 105) jinde neodpovídá tvar slovesa podstatnému jménu – srov. „Svržení vojenské diktatury ... měla ... (str. 107). Výjimkou pak nejsou překlapy – např. Marcus místo Marcos (str. 9) či Jablonex místo Jablonec (str. 31).

Přes všechny výhrady musím ocenit odvahu Maternové při výběru tématu, pílí i dobré postřehy a její text doporučit k obhajobě. Navrhuji přitom hodnocení dobře až velmi dobře.

V Praze, dne 19. srpna 2015.

Prof. Dr. Josef Opatrný